

TUSNÁDY László

Giuseppe Ungaretti, a „Nagy Háború nagy költője”

Jegyzetek Madarász Imre kismonográfiájáról

Mire a levelek lehullottak, egyre világosabb lett a vész. Egyre sötétebb színekben mutatja meg végzetes és iszonyatos arcát. Rügyek, virágok újra fakadtak a fákon, de voltak, akik vissza sose tértek. „Babér csak harcmezőn terem” – zúgta, üvöltötte, kerepelte, zakatolta az elszánt, tébolyult gépezet, de a halottak nem szóltak vissza, csöndszakadékukból nem kiálthattak irgalomért, könyörületért – saját elveszett, mások fenyegetett életéért.

Nem szólhattak – a józan ész nevében főképpen nem. Jött a „hajfodrász, a tavasz”. Virágba borult Itália is, és a szővirágok mérget leheltek a jövőre. Épp akkor, amikor már nyilvánvaló volt, hogy Vilmos császár hangzatos jóslata nem teljesedett be, tehát a háborús gépezet megállítására egyelőre nincs remény, kitört a vész Olaszországban is. Mindez épp abban az irodalmat kedvelők által áhított időben történt, amikor Dante születésének hatszázötvenedik évfordulóját kellett volna méltóképpen megünnepelni.

1915. május 23. végzetes nap. Megdöbentő, hogy akkor és ott, ahol mindez megtörtént, mily kevesen érezték ennek a súlyát, rettenetét. Ráadásul a józanodás is lassan következett be, vagy sohasem. Több mint ezer nap telt el ebben a halál-éjszakában, és éppen száz évvel ezelőtt, 1918 júniusában volt minden idők egyik igen kegyetlen eseménye, a piavei offenzíva. Erre emlékezünk, és mindarra, amely az olasz fronton történt a vértől pirosló évek alatt, hiszen ezeregyszáz év során a Nagy Háborúhoz fogható hasonló

esemény nem volt a két nép történetében.

Szinte képtelen, pokoli alászállásnak az útját járjuk végig, ha megidézzük az adott kort. Ott sajog az ember előtt a régi felismerés: a Risorgimento jelszavai az első világháborúban a visszájukra fordultak. Az egykori eszméiből megszületett a torz. Gabriele d’Annunzio a hadba lépés, majd a vérontás megszállott híve volt. Marinetti szívét (ha volt neki) a pusztítás látványa dobogtatta meg. A bűvárok rettegnek a mélységi mámortól. A harc megszállottai épp az ilyen természetes emberi félelmet alakították az újmódi kannibálok véres örömévé. Míg minket sorsunk, történelmi helyzetünk, szabadságjogaink nagy idejű megfogyatkozása sodort bele az első világháborúba, addig Olaszország hangadóí, döntéshozói a túlbecsült nemzeti érdek, a furcsán és hamisan értelmezett hősiesség demagóggá tett jelszavával százazrek ártatlan életét röpitették bele a halálszakadékba.

A háború, mint nagy lehetőség tere – ennek képtelen látomása mozgatta a futuristák és a hozzájuk hasonló, hamisan lelkesedők megszállottságát. Raffaello Franchi és több más irodalmár önkéntes volt. A Mazzini és Garibaldi által megálmodott haza álnagyság eszméje után futott. Ennek a rohanásnak több író hőse is volt. Giulio Bechi részt vett az eritreai harcokban, később a líbiai háborúban. Ezrede élén a San Michele hegyen sebesült meg: súlyos fejsérülése okozta halálát százegy évvel ezelőtt.

MADARÁSZ IMRE

A NAGY HÁBORÚ NAGY KÖLTŐJE

Giuseppe Ungaretti
és az első világháború

A sort még lehetne folytatni. Könnyen beláthatnánk, hogy egy nemzet részéről a háború, mint végzetes teher (így adatott meg nekünk), vagy mint „választott megoldás” (ez volt az olaszok számára) – csak rosszra vezető, szakadékba taszító örület. Olyan jelenség, amely élesen elkülöníti az olasz és a magyar nép száz évvel ezelőtti állapotát, helyzetét. Oly meg hasonlóságnak lehetne ez az alapja, amely újra és újra olajt önthetne a gyűlölet tűzére. Ám a két nép évezredes barátsága nem szakadhatott meg.

Az édesanyák rettegve itt és ott is imádkoztak fiaikért. Ezek közül sokan zuhantak a halálszakadékba, esetleg fagytak bele az Alpok gleccsereibe, és most a klímaváltozás hatására bukkan elő összeroncsolt testük. A sebek iszonyú marását, sajnását már nem érzik. Mi jelenhetett meg előttük utolsó pillanatokban? Sorsuk, sebük már nem fáj, de az értük patakozó könnyű utolsó tördőfészként hasíthatott beléjük... Ezt a kort, ezt a tragédiát ismerhetjük meg Madarász Imre legújabb könyvéből. Történelmi idő: az emberi történelem legkegyetlenebb századának az első „nagy lépése”.

Madarász Imre Giuseppe Ungarettiről írt könyvében ennek a borzalmas eseménynek a legnagyobb költői visszhangját, legmélyebb emberi vallomását adja vissza. Huszonnyolc évvel ezelőtt jelentette meg fordításait a nagy olasz költő verseiből. Egy igen jelentős alkotó életében hatalmas ez az idő-ív, Madarász Imréében is az, de az ő esetében van, ami változatlan: a tisztaság, a lelkesedés az igazi értékekért, a töretlen hit a művészet gyógyító erejében.

Bizony kell ez a gyógyítás. Nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy az emberiségnek rá kell döbennie arra, hogy a kannibalizmust nem folytathatja vég nélkül. Korunk irgalmatlan „állapotegyenlete” győz meg arról, hogy ezzel a kérdéssel egyre komolyabban kell szembenézni.

(Madarász Imre: A Nagy Háború nagy költője. Giuseppe Ungaretti és az első világháború. Hungarovoxx Kiadó, Budapest, 2017. 132 o. ISBN 978-615-5562-86-0)

